

Marc-Aureli Vila: la dignitat republicana

Santiago Cucurella

Fa ja molt anys que vaig conèixer En Marc Aureli Vila. Poc temps després del seu retorn de l'exili ens va posar en contacte n'Enric Borràs, un abnegat patriota que li va editar *Temps Viscut* (Ed. El Llamp), les seves memòries fins el 1978, una obra imprescindible per conèixer la figura d'En Marc-Aureli Vila i els fets que va protagonitzar durant la seva dilatada vida política. Jo aleshores era un jove geògraf i historiador amb unes enormes ganes d'aprendre, i en Marc Aureli, com sempre ha estat, era un home que es delia per compartir l'immens pou de saviesa —no pas únicament de coneixements— que havia anat acumulant amb els anys. Amb la seva amabilitat característica va ser qui va prologar-me el 1984, *L'equilibri territorial de Catalunya*, el meu primer llibre de geografia. Aleshores va començar una relació intensa que ha durat fins a la seva mort.

Han estat moltes les hores passades dialogant al seu despatx, envoltats de llibres i d'arxius, acompanyats pel tic-tac del rellotge de paret que dona a aquella estança una singular personalitat, i per la bandera de la república de Veneçuela, el seu país d'adopció, on en Marc-Aureli va ser un home respectat i estimat, i on va desenvolupar amb la dignitat que va caracteritzar tota la seva carrera política, el càrrec de delegat de la Generalitat de Catalunya, un nomenament signat pel president Tarradellas, que conservava joiós. Durant les tardes passades amb en Marc-Aureli vaig aprendre geografia i vaig conèixer moltes interioritats de la política catalana del segle XX.

Des de fa molts anys una fotografia seva dedicada presideix el meu despatx professional. En Marc-Aureli va estar al meu costat en els moments més difi-

cils de la meua vida, i fou qui, en certs aspectes va substituir la figura del meu pare biològic. Va ser en Marc-Aureli el meu mestre en geografia i en ciutadania. L'home que sintetitzava el meu ideal cívic, polític i intel·lectual. El ciutadà que havia fet compatible els ideals de llibertat per a Catalunya i de benestar social per a les classes populars de les quals ell mateix, per origen i per vocació, formava part. I tot això sense dogmatismes.

En les llargues estones de conversa que havíem compartit, en Marc-Aureli Vila m'havia fet partícep de molts episodis que havia protagonitzat de la història catalana del segle XX: detalls de la conspiració de Prats de Molló, de la vida personal de Francesc Macià, de qui va arribar a ser secretari personal, de la fundació d'Esquerra amb la clandestina presència de Lluís Companys, a qui tot-hom feia a l'exili, dels seus anys com a Jutge de Menors, com auditor de guerra i com a Oficial de Regiment Pirinenc de la Generalitat de Catalunya, única força militar des de 1714 que ha estat a les ordres directes de la nostra institució nacional. Gràcies a ell vaig conèixer militars republicans d'altra graduació que, igual que en Marc-Aureli, em van proporcionar una visió de les coses força allunyada del papanatisme pseudopacifista. Amb ell vaig compartir moments de joia i records d'exili; d'ell vaig rebre sempre el concurs necessari per tirar endavant la meua modesta tasca com a geògraf membre de la Societat Catalana de Geografia de l'Institut d'Estudis Catalans, que en Marc-Aureli Vila havia fundat.

A l'exili ja treballava en un gran glossari de terminologia geogràfica en català, però temerós de no poder-lo acabar a causa de la seva avançada edat, em va començar a redactar un vocabulari provisional que vaig publicar, prorogant per ell mateix, el 1990. L'alegria que, juntament amb el meu fill Joan, aleshores també estudiant de geografia, vam compartir amb en Marc-Aureli el dia de la presentació pública, fa només quatre anys, de la seva obra definitiva a la seu de l'IEC, és indescriptible. I és que en Marc-Aureli va treballar fins al final per les seves dues grans passions: Catalunya i la geografia. Des del punt de vista acadèmic, la seva vàlua és prou reconeguda arreu: més de vuitanta llibres i de vint opuscles, avalen la seva trajectòria científica.

En Marc-Aureli era un home de la Catalunya completa, de Països Catalans. Com a editor, vaig tenir l'honor de publicar-li dos llibres significatius al respecte: *Ètica social i ètica nacional* i *Economia, política i societat a la València del segle XV*, dues obres cabdals per a comprendre el seu rebuig a la Catalunya petita, esquifida i acomplexada de les quatre províncies. També, en tant que Secretari de Publicacions d'ERC vaig editar l'any 1990 el seu *Dictamen jurídic sobre la sentència a mort del President Companys* (Quaderns d'Esquerra, núm. 2), que ha estat posteriorment consultat per molts historiadors. No cal dir que també va ser per mi una molt grata obligació moral encarregar al bon company i amic Lluís Noguera, en tant que director de *La República*, la publicació oficial del partit en aquells anys, l'edició d'un número especial dedicat a la seva persona, amb motiu del seixantè aniversari de la fundació d'ERC i de la proclamació de la República Catalana.

Un any després de la seva mort, no voldria pas acabar aquestes ratlles sense transcriure les mateixes paraules que vaig voler que encapçalessin el meu darrer treball de recerca en didàctica de les Ciències Socials: «A Marc-Aureli Vila i Comaposada, treballador infatigable en la investigació i divulgació de la geografia, exemple de proïsme, de tolerància, de dignitat i de sensibilitat social. En reconeixement pel seu estímulo constant i en testimoniatge d'afecte i d'amistat». Serveixin de sincer record a qui va ser el meu mestre i amic. Un record serè i resignat, però des de la certesa que, jo sempre tindrè present en Marc-Aureli Vila amb el seu somriure sorneguer, amb el seu bagatge inacabable d'anècdotes, amb la seva eterna joventut, amb la paraula amable i amb el consell prudent quan li era requerit. Malgrat el dolor per la seva absència que comparteixo amb tots els que vam fer nostres els seus ideals i amb els seus familiars, molt especialment amb la seva esposa Josefina, així vull recordar-lo sempre i així invito tothom que el recordi. Crec que ell ho hauria volgut d'aquesta manera.

